

لزوم واکنش مجامع بین المللی به تهدیدات ناشی از رژیم های غذایی خطرناک منشاء بیماری کرونا

اسماعیل کریمی پور^۱

نیلوفر جهان پناه^۲

چکیده:

شیوع بیماریهای عفونی که از طریق حیوان به انسان منتقل می شود (زئونوز)^۳ یکی از بحرانی ترین چالشهایی است که در طی قرون اخیر حیات بشری را با مخاطرات جدی مواجه ساخته و علاوه بر آسیب های جدی بر بخشهای اقتصادی و اجتماعی دولتها تلفات انسانی شدیدی را دربر داشته است. تحقیقات دانشمندان و پژوهشگران حوزه بهداشت و درمان در دهه های اخیر حاکی از آن است که تغییر سبک زندگی انسانها و استفاده از رژیم های غذایی خطرناک و نامأنوس با طبیعت بشر، سرمنشأ پیدایش و گسترش همه گیری^۴ و دنیاگیری های^۵ متعددی از جمله ایدز، ابولا، سارس و انواع خطرناکی از آنفلوآنزاهای مسری و کشنده گردیده است. با گذشت حدود یک سال از پیدایش گونه جدید این نوع بیماریهای زوناتیک با عنوان کووید ۱۹ و ظهور علائم اولین ابتلا در شهر ووهان چین تاکنون ۱۱۰۸۳۷۵۳۵ مورد ابتلا به این بیماری و مرگ بیش از ۲۴۵۲۵۸۰ نفر در سراسر دنیا گزارش شده است.^۶ با این حال علیرغم اقدامات سازنده مجامع بین المللی و سازمان بهداشت جهانی در مهار این ویروس مسری، با این حال تلاش و عزم جدی برای جلوگیری از تکرار تجربیات ناشی از شیوع بیماریهای زئونوز و پیشگیری از ظهور گونه های جدید این نوع بیماریها صورت نگرفته است. این پژوهش با مطالعه منشاء مشترک شیوع بیماریهای ناشی از ارتباط انسانها با حیوانات، به بررسی نقش و وظایف مندرج در اساسنامه سازمان ملل متحد و سازمانهای تخصصی مربوطه و با تأکید بر الزامات مقرر در اسناد بین المللی در زمینه حقوق طبیعی انبای بشر در برخورداری از سطح مطلوب رفاه و زندگی سالم، به لزوم اتخاذ تدابیر و تمهیدات مقتضی و توسعه و تدوین الزامات جدی و موثر از طریق کنوانسیونها و موافقتنامه های عام الشمول به منظور مقابله با رژیم های غذایی خطرناک که منجر به شیوع این گونه بیماریهای عفونی زئونوز می گردد به عنوان یکی از اساسی ترین راهکارهای جلوگیری از تکرار تجربه جهانی بروز و ظهور گونه های جدید این بیماریها می پردازد.

کلمات کلیدی:

مجامع بین المللی، تهدیدات، رژیم غذایی، بیماریهای زئونوز، بیماری کرونا.

۱ کارشناس ارشد حقوق بین الملل - ekarimipoor@gmail.com

۲ دانشجوی کارشناسی ارشد بهداشت - Gniloofar91@yahoo.com

3 - Zoonotic

4 - Epidemy

5 - Pandemy

6 - Covid-19

تا تاریخ نگارش مقاله Worldometer- براساس آخرین آمار ارائه شده توسط سایت معتبر 7

مقدمه :

در طی قرون اخیر به موازات توسعه چشمگیر تکنولوژی و ارتقاء سطح رفاه مردم جهان، بحران های عظیمی از قبیل جنگهای خانمان سوز جهانی، تغییرات آب و هوایی و تغییر اقلیم، گرم شدن زمین، تشدید بحران آب، اپیدمی بیماریهای مسری و خطرناک و غیره بشریت را باچالش های جدی مواجه نموده است. نگرانی از آینده حیات کره زمین و نسلهای آتی، اجماع جهانی و تشریک مساعی دولتها را از طریق تشکیل مجامع و سازمانهای بین الدولی و در رأس آنها سازمان ملل متحد و نهادها و تشکلهای بین المللی مردم نهاد، را در پی داشته است. در این راستا مجامع و سازمانهای بین المللی تلاش نموده اند از طریق تدوین الزامات و مقررات عدیده ای در قالب معاهدات، کنوانسیونها، توصیه نامه ها و دستورالعملهایی سطح تهدیدات ناشی از بحرانها را کاهش داده و همکاری و هم افزایی جمعی را جهت تأمین و تضمین امنیت، سلامت و رفاه عمومی در سطح جهان فراهم آورند.

یکی از اساسی ترین چالشهایی که از دیرباز و در برهه های مختلف تاریخی جوامع انسانی با آن مواجه بوده اند بروز و ظهور بیماریهای مسری و خطرناکی است که از طریق حیوانات به انسان منتقل می گردند و در اصطلاح به آنها بیماریهای زئونوز گفته می شود. انواع مختلفی از این بیماریها از قبیل ایدز، سارس ابولا، آنفلوآنزای خوک و انواع دیگر آنفلوآنزاهای خطرناک با منشاء حیوانات، بسته به ماهیت بیماری زایی و منشاء ویروسی آنها دامنه شیوع و گسترش متفاوتی را در مناطق مختلف جهان داشته اند.

در ماه دسامبر سال گذشته برای اولین بار علائمی از ظهور ویروس ناشناخته کرونا در شهر ووهان^۱ چین در یک شخص که در بازار فروش حیوانات اشتغال داشت شناسایی گردید. (کازمیرزاگ، ۲۰۲۰: ۵) انتقال سریع ویروس کرونا، پس از همه گیری آن در شهر ووهان چین، به ترتیب به شهرهای مختلف در کشورهای آسیایی انتقال یافت و به تدریج در اقصی نقاط جهان به سرعت باورنکردنی گسترش و به یک وضعیت پاندمیک در تمام کشورهای جهان رسید. تحقیقات اولیه دانشمندان نشان می دهد که این ویروس ابتدا در خفاش سرچشمه گرفته و توسط یک حیوان واسطه ناشناخته به انسان منتقل گردیده است. البته حدس هایی در مورد واسطه بودن حیوان پانگولین که گوشت و فلس های آن از طریق تجارت غیرقانونی عرضه می شود گمانه زنی شده است. (سازمان بهداشت جهانی، ۲۶مارس، ۲۰۲۰)^۲

بررسی روند پیدایش و شیوع ویروس ها، باکتریها و انگلهایی که در گذشته باعث بروز بیماریهای عمده شده اند نشان می دهد منشاء همه آنها در حیوانات خصوصاً حیوانات وحشی گزارش شده است. بیماریهای ناشی از حیات وحش زمانی اتفاق می افتد که انسانها ارتباط نزدیکی با حیوانات به منظور نگهداری، تجارت خصوصاً مصرف گوشت و فرآورده های آنها داشته باشند. با توجه به اینکه نیل به اهداف جهان شمول از قبیل حفظ صلح و امنیت بین المللی و منافع مشترک بشریت و حصول همکاریهای بین المللی در حل مسائل بین المللی که دارای جنبه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی یا بشردوستانه می باشد از رسالت های وجودی سازمان ملل متحد می باشد بر این اساس این سازمان تلاش نموده تأمین

1 - Wuhan

2 - WHO

منافع مشترک بشریت را از طریق تأسیس و تشکیل سازمانهای تخصصی با مأموریتها و وظایف ویژه ، تحقق بخشد. در این میان سازمان بهداشت جهانی از سازمانهای تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد است که مأموریت اصلی آن بالابردن سطح سلامتی تمام افراد بشر تا بالاترین مدارج ممکنه با همکاری دولتها و اشخاص در سطح بین المللی می باشد. همچنین از وظایف تخصصی این سازمان علاوه بر هماهنگ کردن تلاشهای بین المللی برای پایش بیماری های عفونی، تدوین برنامه هایی برای پیشگیری و درمان چنین بیماریهایی می باشد. از دیگر سازمانهای تخصصی بین المللی فعال در حوزه سلامت، سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد^۱ است که وظیفه هدایت اقدامات بین المللی در جهت تحقق امنیت غذایی برای همگان از طریق ارائه الگوهای مناسب تغذیه و استانداردهای معیشتی مردم را بر عهده دارد.^۵ علاوه بر سازمانهای تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد ، مجامع ، نهادهای خصوصی و مردم نهاد ملی، منطقه ای و بین المللی متعددی در تلاش برای مقابله با عوامل تهدیدزای سلامت جهانی در همکاری و هم افزایی با یکدیگر فعالیت می نمایند. با این حال علی رغم وجود سازوکارهای قانونی و وظایف و مأموریتهای مصرح در اساسنامه این سازمانها به نظر می رسد در مواجهه با بیماریهای فراگیر و دنیاگیر اخیر خصوصاً بیماریهای زئونوز تلاشهای این نهادهای قانونی و متولی بین المللی عمدتاً معطوف بر کنترل و مهار این بیماریها پس از شیوع و فراگیری آنها بوده است بطوریکه تلاشهای جدی و موثری در قالب اسناد الزام آور بین المللی و عام الشمول برای مقابله جدی و سرکوب ناهنجاریهایی از قبیل اشاعه رژیم های غذایی خطرناک مانند مصرف غیرقانونی گوشت و فرآورده های حیوانی حیوانات وحشی و ارائه الگوهای مناسب تغذیه ای منطبق بر طبایع انسانی و آداب و فرهنگ غذایی ملی کشورها ، به عمل نیامده است.

منشاء پیدایش و شیوع اپیدمی های عمده در دنیا

طیف گسترده ای از مهره داران ناقل عوامل زونا در انسانها بوده و هستند که بسیاری از این گونه ها تاکنون برای انسان ناشناخته مانده اند. در برنامه مطالعاتی Predict که توسط ایالات متحده انجام شده است محققین تخمین می زنند که بیش از ۱/۶ میلیون گونه ویروس ناشناخته در پستانداران و پرندگان وجود دارد که ۷۰۰۰۰۰ مورد از این گونه ها می تواند خطر بیماری برای انسان داشته باشد. طبق گزارش مرکز کنترل و پیشگیری از بیماریهای ایالات متحده، بیش از ۶۰ درصد عوامل بروز بیماریهای عفونی در جهان حیوانات بوده اند و از هر ۴ بیماری عفونی جدید یا درحال ظهور ۳ مورد آن از حیوانات وحشی نشأت می گیرد. (چینگ و دیگران، ۲۰۲۰: ۷) با توجه به اهمیت این بیماریها و تحمیل هزینه های اقتصادی و اجتماعی فراوان به جوامع بشری در صورت همه گیری این بیماریها ، سازمان بهداشت جهانی روز ششم ژوئیه مصادف با پانزدهم تیرماه را به عنوان روز جهانی مبارزه با بیماریهای قابل انتقال بین انسان و حیوان^۲

1 - FAO

2 - Word Zoonoses Day

نامگذاری نموده است. در ادامه با مطالعه نحوه پیدایش و شیوع عمده ترین بیماریهای زئونوز به منشاء مشترک این بیماریها پرداخته می شود:

- **سارس**^۱ (سندروم حاد تنفسی) که از یک ویروس نشأت گرفته از خفاش ایجاد و سپس به انسان منتقل شد برای اولین بار در سال ۲۰۰۳ در یکی از ایالتهای جنوبی چین بنام گوانگ دونگ کشف گردید و با شیوع در منطقه شرق آسیا بیش از ۳۰ کشور جهان را درگیر نمود. این ویروس تنها طی ۹ ماه از اواخر سال ۲۰۰۲ تا جولای ۲۰۰۳ باعث ابتلای ۸۰۹۶ نفر و مرگ ۷۷۴ نفر گردید.

- **ابولا**^۲: ابولا نام یکی از رودخانه های کشور کنگو می باشد. این بیماری که نخستین بار در سال ۲۰۱۳ از طریق روباه به خفاش منتقل شده بود، پس از خوردن خفاش در یکی از روستاهای فقیرنشین حوالی رودخانه ابولا در کشور کنگو منتشر شد. ابولا از سالهای ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۶ در کشورهای دیگری در غرب آفریقا مانند گینه، سیرالئون و لیبریا نیز منتشر گردید که منجر به ابتلای ۲۸۶۱۶ نفر و از بین رفتن ۱۱۳۱۰ در این مناطق گردید. موج دوم ابولا که از تابستان سال ۲۰۱۸ در کنگو آغاز شده و تا پایان سال ۲۰۱۹ میلادی ادامه داشته است ۳۴۲۱ مبتلا و ۲۲۴۲ قربانی را در پی داشته است.

- **ایدز**^۳: ویروس این بیماری که از گونه ای از شامپانزه و گریل به انسان منتقل گردیده در مناطقی از جنوب صحرای آفریقا که به این موجودات نزدیکتر بودند شیوع پیدا کرد و تاکنون قربانیان زیادی از سراسر جهان گرفته است و علیرغم تلاشهای سازمانها و محققین، تاکنون دارویی برای علاج و مهار این ویروس کشف نشده است.

- **زیکا**^۴: نوعی بیماری ویژه مناطق استوایی که از طریق پشه از انسانی به انسان دیگر منتقل می گردد. همه گیری این بیماری برای نخستین بار در سال ۲۰۱۵ در برزیل آغاز و به کشورهای دیگری در قاره آمریکا و آسیا رسید. وبالاخره در نوامبر ۲۰۱۶ سازمان بهداشت جهانی پایان همه گیری زیکا را اعلام کرد. بی علامت بودن بیماری زیکا تخمین تعداد مبتلایان به آن را با مشکل مواجه نموده است.

- **آنفلوآنزای خوکی**^۵: این بیماری در سال ۲۰۰۹ در مکزیک همه گیر شد و ۱۷۰۰۰ نفر در سراسر دنیا در اثر ابتلا به این بیماری جان خود را از دست دادند. آنفلوآنزای خوکی بیماری تنفسی خوکی بوده که از ویروس آنفلوآنزای نوع A نشأت گرفته است با این حال قابل انتقال به انسان بوده و هر ساله مواردی از ابتلای انسانها به آن گزارش می شود.^۸

1 - Sars

۲ - Ebola

3 - HIV/AIDS

4 - Zika

5 - Swine Flu

GLOBAL OUTBREAKS

Recent coronavirus outbreaks

Source: WHO | JOHNS HOPKINS UNIVERSITY | Last updated: April 7, 2020

@AJLabs ALJAZEERA

شکل ۱- منشاء پیدایش و شیوع عمده ترین بیماریهای اخیر

نقش بازارهای فروش حیوانات وحشی در پیدایش ویروس کرونا و بیماریهای زوناتیک:

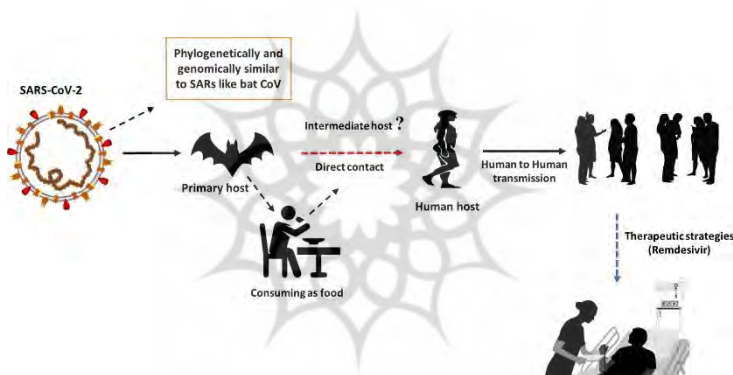
ویروس کرونا به عنوان تازه ترین نمونه بیماریهای زئونوز مسری در اواخر ماه دسامبر سال ۲۰۱۹ میلادی در شهر ووهان چین پس از آزمایش بر روی بیماری که علائمی شبیه آنفلوآنزا داشت کشف شد. متأسفانه دلیل ناشناخته بودن این بیماری در ابتدا و ماهیت انتشار و سرایت سریع این ویروس، به سرعت در منبع شیوع یعنی شهر ووهان به مرحله همه گیری رسید و به سرعت به شهرهای دیگری در کشورهای آسیایی و سپس قاره های دیگر و نهایتاً سراسر دنیا منتقل گردید. هم زمان با اقدامات دولت چین و سازمانهای بین المللی برای مهار و کنترل این بیماری تحقیقات برای کشف منشاء شیوع این بیماری نیز آغاز گردید که نتایج تقریباً مشابهی از این تحقیقات بدست آمد. کارشناسان در داخل و خارج از چین اذعان نمودند که نگهداری و مصرف گوشت حیوانات وحشی عامل بروز و شیوع کرونا و سایر بیماریهای همه گیر در دنیا بوده است. سازمان بهداشت جهانی نیز در تاریخ ۲۶ مارس ۲۰۲۰ تایید نموده است که احتمالاً منشاء این ویروس خفاش بوده است که از طرف یک حیوان ناشناخته واسطه به انسان منتقل گردیده است.^۹ البته مقامات بهداشتی و مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری های چین علیرغم اقدامات موقتی قابل توجه برای مهار ویروس کرونا در هیچ سندی به مشخص شدن منبع دقیق ویروس اشاره نکرده اند. سخنگوی وزارت امورخارجه چین در هنگام مصاحبه با شبکه الجزیره در ۲۰ مارس به درخواست ارائه اطلاعات بیشتر درباره منشاء حیوانی شیوع این ویروس پاسخ نداده است. در تاریخ ۱۵ مارس سال جاری میلادی آقای اد وینتر فعال اجتماعی و پیرو مکتب گیاه خواری، در رسانه اجتماعی اینستاگرام فهرستی از بیماریهای همه گیر و فراگیر را منتشر نمود که با استقبال و تایید شمار زیادی از کاربران گردید و مدعی گردید که ریشه همه این بیماریها ناشی از خوردن گوشت حیوانات وحشی بوده است. وینتر

نتیجه مطالعه ای که با همکاری سازمان بهداشت جهانی در این زمینه انجام داده است را ارائه می دهد که نشان می دهد برخی از رفتارهای مرتبط با خوردن گوشت این حیوانات می تواند از عوامل خطر ساز در بروز بیماریهای جدید باشد و توصیه می کند راز زنده ماندن و بقای نسل انسانها این است که جهان به گیاهخواری رو بیاورد. بازارهای غذاهای دریایی در وهان چین که اخیراً بخاطر شیوع ویروس کرونا بسته شد دارای یک بخش حیوانات وحشی است که گونه های زنده و ذبح شده برخی حیوانات مانند توله سگ و گرگ، سیکادای طلایی، عقرب، موش بامبو، سنجاب، روباه، جوجه تیغی، سمندر و لاک پشت و تمساح در کنار هم در معرض فروش قرار می گیرند. همچنین در بخشهایی از این بازار قسمتهای مختلف حیوانات مانند دم تمساح، شکم، زبان و روده بصورت مجزا فروخته می شود. (استاندارت، ۲۰۲۰: ۳) پیتر لی^۱ استادیار دانشگاه هوستون پس از بازدید از چندین بازار فروش حیوانات موسوم به بازارهای مرطوب اظهار می دارد که در این بازارها حیوانات زنده و مرده داخل قفسهایی بر روی یکدیگر قرار می گیرند. بطوریکه حیوانات طبقات پایین با انواع مایعات ناشی از فضولات و ادرار حیوانات، خون و پاتوژن های حیوانات مرده آلوده می شوند. وجود این شرایط بدون شک می تواند باعث انتقال ویروس از حیوانات به حیوانات دیگر و انسانهایی که با آنها در تماس هستند گردد. البته باید خاطرنشان کرد که این بازارها مختص چین نبوده و بازارهای مشابه در بسیاری از کشورهای آسیایی از جمله ژاپن، ویتنام و فیلیپین وجود دارد. در گذشته نیز نتایج تحقیقات دانشمندان احتمال بروز بیماریهای عفونی همه گیر در اثر ارتباط با حیوانات و خطرات فروش و مصرف گوشت حیوانات وحشی را نشان داده بود. در سال ۲۰۱۶ دو مقام وزارت دام و شیلات کشور لائوس به همراه یکی از کارشناسان سازمان جهانی بهداشت مقاله ای را تألیف نموده که نشان می دهد پستانداران وحشی از ۱۲ خانواده قادر به میزبانی ۳۶ بیماری زئونوز هستند که این پستانداران در حال حاضر در هفت بازار درجهان مورد خریدوفروش قرار می گیرند. (پین لیان، ۲۰۲۱: ۱۰) پیش از پیدایش ویروس کرونا، دکتر کریستن والرز مدیر اجرایی برنامه بهداشت چین دریک اظهار نظر هشدار داد که: "در صورت فروش و مصرف کنترل نشده و غیرقانونی حیوانات وحشی مردم همچنان باخطرات ناشی از بروز ویروس های جدید و بطور بالقوه کشنده تر و همه گیرتر در آینده روبرو خواهند شد". (براینر، ۲۰۱۲: ۸) پیش بینی ای که به نظر می رسد با شیوع پاندمی کرونا در سراسر دنیا، در حال حاضر به وقوع پیوسته است.

به طور کل به نظر می رسد انگیزه های نگهداری، تجارت و مصرف حیوانات وحشی در دنیا متفاوت می باشد. مطالعه ای که براساس برنامه مدیریت پایدار منابع غذایی با حمایت سازمان خواربار و کشاورزی سازمان ملل متحد انجام شده است نشان می دهد در بخشهایی از کشورچین و برخی کشورهای آسیای شرقی، مصرف گوشت حیوانات وحشی و غذاهای طبخ شده از آن در فروشگاهها و رستورانهای حیات وحش بسیار گران بوده و به یک کالای لوکس تبدیل شده است و توسط قشر مرفه مورد استفاده قرار می گیرد^۳. بطوریکه در حال حاضر درآمد ناشی از پرورش حیوانات وحشی بسیار بیشتر از دام بوده و اکثر ثروتمندان، خوردن گوشت حیوانات وحشی را ترجیح می دهند. اما بخش قابل توجه دیگری از نگهداری

و مصرف حیوانات وحشی مربوط به مناطقی از جهان مانند اتیوپی، تانزانیا، نیجریه، هند و غیره می باشد که با فقر غذایی و کمبود منابع کافی پروتئینی مواجه هستند. بر همین اساس مرکز تحقیقات جنگلداری بین المللی که سالها در زمینه پیامدهای تعامل بین حیوانات وحشی و انسان فعالیت می کند معتقد است که در مناطقی که منبع جایگزین پروتئین وجود ندارد ناگزیرگوشت حیوانات وحشی بصورت کنترل شده، باید مصرف شود اما در مناطقی از جهان که منابع کافی پروتئینی قابل دسترس هست باید مصرف گوشت و فرآورده های این حیوانات ممنوع گردد.

باید این نکته مورد توجه قرار گیرد که بیماریهای زئونوز صرفاً ناشی از مصرف گوشت حیوانات وحشی نبوده بلکه بطور کلی نگهداری یا هرگونه تماس با حیوانات وحشی می تواند منشاء این بیماریهای خطرناک و مسری باشد. برخی تحقیقات نشان می دهد، از بین بردن جنگلهای مرطوب که زیستگاه طبیعی برخی حیوانات مانند خفاش ها هستند باعث هجوم خفاش ها به مناطق زیست انسانها مانند مزارع می گردند و این ارتباط نزدیک باعث انتقال ویروس از حیوان به انسان می گردد. بنابراین ضروری است حفاظت از جنگلهای و زیستگاههای طبیعی بطور جدی مورد توجه قرار گیرد.

شکل ۲ - چرخه انتقال ویروس کرونا

اقدامات و مواضع سازمان جهانی بهداشت و نهادها و شخصیتها در قبال شیوع

ویروس کرونا

پس از اولین مورد فوت ناشی از ویروس کرونا که مربوط به پزشک معالج بیمار مبتلا به کرونا بود، خشم فعالان بهداشت در چین باعث اعتراضهایی به فروش و تجارت غیرقانونی حیوانات وحشی گردید. در اولین ماه شناسایی ویروس، ممنوعیت درگاههای تجارت الکترونیکی در چین اطلاعات مربوط به ۱۴۰۰۰ محصول حیات وحش، از گوشت تا سایر قطعات حیوانی را مسدود کردند. یک مقام چینی در اواخر فوریه ۲۰۲۰ اظهار کرد که وزارت حمل و نقل کشور چین دستور داده است شرکت های تحویل سریع کالا به عنوان اولین خط مقابله با حمل و نقل حیوانات زنده و سایر محصولات حیات وحش عمل نمایند.

سازمان بهداشت جهانی در ۲۶ مارس ۲۰۲۰ ضمن تأیید احتمال انتقال ویروس از طریق خفاش توصیه هایی را برای کاهش خطر انتقال عوامل بیماری زای در حال ظهور از حیوانات به انسان ، در بازارهای حیوانات زنده نمود. (سینگر و کوالا، ۲۰۲۰: ۱۱) این توصیه ها بیشتر متوجه افرادی که از فروشگاه های حیوانات زنده بازدید می کنند، همچنین فروشندگان و کارگران این فروشگاه ها ، و بیشتر معطوف به رعایت مراقبت های بهداشتی و عدم تماس مستقیم با این حیوانات می گردد. در اقدامات و مواضع این سازمان هیچ گونه اظهار نظری مبنی بر سرکوب و محکوم نمودن تجارت غیرقانونی حیوانات زنده دیده نمی شود. مقاماتی مانند ژو جینفنگ رئیس بنیاد حفاظت از تنوع زیستی چین و بنیاد توسعه سبز خواستار ممنوعیت دائمی قاچاق غیرقانونی حیوانات وحشی شد و اظهار کرد که کنگره ملی خلق چین باید لایحه ای برای ممنوعیت تجارت گونه های محافظت شده وضع نماید. وی همچنین در هفته های اخیر از مقامات پکن در خواست نموده است که سیستم اعتباری اجتماعی خاصی را برای پاداش دادن و مجازات شرکت های تجارت الکترونیکی بخاطر سهم خود در مبارزه با تجارت غیرقانونی حیات وحش در نظر بگیرد. (سینگر و کوالا، ۲۰۲۰: ۱۲)

انجمن حمایت از حیوانات و حیات وحش خواستار تعطیلی بازارهای حیوانات زنده که برای مصرف انسان به فروش می رسند شد و آن را به عنوان یک تهدید جهانی برای بهداشت عمومی برشمرد و خواستار تقویت و اجرای قانون در این زمینه گردید. (کازمیرزاگ، ۲۰۲۰: ۷) این مواضع و واکنش ها به عامل اصلی شیوع بیماری های خطرناک و همه گیر باعث شد تا در ۲۴ فوریه ۲۰۲۰ در شانزدهمین جلسه کمیته دائمی سیزدهمین کنگره ملی خلق چین ، تصمیم بر منع تجارت غیرقانونی حیوانات وحشی گرفته شود. (سینگر و پائولا، ۲۰۲۰: ۱۲) انجمن حمایت از حیوانات در چین از این اقدام مثبت و مهم که منعکس کننده تعهد دولت مرکزی چین برای اصلاح قانونگذاری و بهبود مدیریت مبارزه با تجارت و فروش این حیوانات می گردد استقبال نمود. شتن اولین شهری بود که فروش سگ و گربه را ممنوع نمود و ممنوعیت ها و تعطیلی بازارهای فروش حیوانات در شهرهای دیگری مانند ووهان نیز افزایش یافت.

شوربختانه باید گفت که این اولین بار نیست که چنین اقدامات موفقی در پاسخ به بیماری های مسری همه گیر صورت می گیرد بلکه بدنبال شیوع سارس در سالیان گذشته چین تولید، حمل و نقل و فروش حیوانات وحشی را ممنوع اعلام کرد اما این ممنوعیت شش ماه بعد برداشته شد. (الجزیره، ۳ مارس) طبق گزارش آکادمی مهندسی چین که در سال ۲۰۱۷ منتشر شد چین قول داد قوانین حاکم بر تجارت حیات وحش که درآمد آن ۷۴ میلیارد دلار برآورد شده است را تجدیدنظر کند و تجارت حیوانات وحشی را سرکوب نماید.

با این حال بنظر می رسد دلیل عدم وجود الزامات و مقررات سختگیرانه بین المللی و اقدام قانونی و جدی سازمان های تخصصی بین المللی از جمله سازمان ملل و سازمان بهداشت جهانی و همچنین عدم وجود خواست و اراده ملی در کشورهای هدف برای مدیریت و مقابله جدی با این پدیده ناهنجار و منفعت طلبی و اعمال فشار گردانندگان صنعت فروش حیوانات وحشی و تغییر سبک زندگی و الگوی تغذیه ناسالم جامعه مدرن در آسیای شرقی و همچنین عدم توزیع عادلانه منابع غذایی در مناطق فقیرنشین آفریقا و

آسیا، تاکنون اقدام اثربخش و کارآمدی به منظور حصول اطمینان از عدم ظهور و بروز بیماری زئونوز خطرناک دیگری درآینده صورت نگرفته است.

وظایف ذاتی مجامع بین المللی درزمینه مقابله با عوامل شیوع بیماریهای مسری و خطرناک همه گیر

عدم امنیت غذایی و جهانی شدن رژیم های ناسالم در اثر تغییر سبک زندگی یک چالش جدی جهانی را بروز می دهد و منعکس کننده ضعف دولتها در تحقق تعهدات بین المللی برای تضمین امنیت غذایی برای سلامتی مردم می باشد. طیف وسیعی از راهنماها، دستورالعمل های حقوقی و اجرایی بین المللی وجود دارد که پایه ای را برای دولت ها فراهم میکند تا بتوانند رویکردی مبتنی بر حقوق بشر و سازوکارهای قانونی موثر برای نیل به اهداف مشترک و نجات بشریت از بلایای محتمل اتخاذ نمایند. علاوه بر این، تفسیر موسع و هوشمندانه شرح وظایف و ماهیت وجودی سازمان ملل متحد مندرج در اساسنامه آن سازمان نشان می دهد که مواردی مانند سرکوبی مصرف و تجارت غیرقانونی حیوانات وحشی که منشاء شیوع بیماریهای زوناتیک کشنده بوده و دربره های مختلف جوامع بشری را با چالشهای جدی انسانی، اقتصادی و اجتماعی مواجه نموده است جزء مأموریتها و وظایف سازمان ملل متحد و سازمانهای تخصصی آن بشمار می رود. در مقدمه منشور ملل متحد کمک به ترقی اجتماعی و شرایط زندگی بهتر و نگهداری صلح و امنیت بین المللی برای نیل به اهداف مشترک از رسالتهای اصلی این سازمان عنوان شده است. بنابراین با امعان نظر به اینکه بهداشت و سلامت مردم جهان در ارتباط نزدیک با حفظ امنیت بین المللی می باشد براین اساس نقش بی بدلیل سازمان در اقدام جدی در این زمینه کاملاً هویداست. بند ۳ ماده ۱۱ منشور، یکی از مقاصد تشکیل سازمان ملل متحد را حصول همکاری های بین المللی در حل مسائل بین المللی که دارای جنبه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و بشردوستانه بر می شمرد که در این زمینه سازمان ملل از طریق جلب همکاریهای بین المللی و اجماع دولتها با وضع معاهدات و کنوانسیونها و الزامات موثر تلاش نموده است پاسخ مناسبی به بحران های پیش آمده از قبیل تغییرات اقلیم و آب و هوا، تهدیدات زیست محیطی، نفی خشونت و امثالهم بدهد.

همچنین ماده ۱۳ منشور مقرر می دارد مجمع عمومی سازمان نسبت به اموری مانند ترویج همکاریهای بین المللی در زمینه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و بهداشتی و کمک به تحقق حقوق بشر و آزادی های اساسی توصیه هایی را فراهم نماید. با این اوصاف یکی از وظایف سازمان ملل ارائه توصیه هایی به کشورها در زمینه های موضوعات بهداشت جهانی و مخاطراتی که می تواند منافع جمعی بشریت را با چالش مواجه کند، می باشد.

ماده ۲ منشور مقرر می دارد، به منظور ایجاد شرایط ثبات و رفاه برای تأمین روابط مسالمت آمیز دوستانه بین المللی، مجمع عمومی می تواند توجه شورای امنیت را به وضعیت هایی که محتمل است صلح و امنیت بین المللی را به مخاطره اندازد جلب نماید. هرچند تفسیر مضیق از مفهوم این ماده منظور از امنیت بین المللی را در ذهن ممکن است به وضعیت عدم وجود جنگ و روابط خصمانه تعبیرنماید با این حال بنظر می رسد امنیت غذایی در ارتباط مستقیم با امنیت و ثبات بین المللی می باشد و ناهنجاری

هایی که امنیت و سلامت غذایی جوامع بشری را با چالش مواجه نماید می تواند به عنوان موارد تهدیدکننده و ناقص امنیت بین المللی قلمداد نماید.

بر این اساس سازمان خواربار و کشاورزی به عنوان یکی از سازمانهای تخصصی ملل متحد ، عدم امنیت غذایی را وضعیتی تعریف می کند که افراد فاقد دسترسی ایمن به مقادیر کافی غذای سالم و مغذی برای رشد طبیعی و زندگی سالم باشند.

سازمان فائو برای تأکید بر اهمیت ایمنی و بهداشت مواد غذایی اصلاح تغذیه ایمن و مغذی را در اجلاس جهانی غذا در سال ۱۹۹۶ به تعریف امنیت غذایی اضافه کرد. بر این اساس می توان گفت رژیم های غذایی ناسالم که ممکن است شیوع بیماریهای عفونی را در پی داشته باشد تهدیدی علیه امنیت غذایی و امنیت بین المللی محسوب می گردد. بنابراین شایسته است در این زمینه ، سازمان ملل از طریق سازمان تخصصی خوار بار و کشاورزی نسبت به ارائه الگوی مناسب و سالم غذایی و مقابله با رژیم ها و الگوهای نامناسب و رفتارهای خطرناک درجهان اقدام عاجل را بعمل آورد.

اساسنامه سازمان جهانی بهداشت بر تأثیر مقوله سلامت در امنیت بین المللی تأکید نموده و اشعار می دارد سلامتی کلیه ملل شرط اساسی صلح و امنیت جهانی بوده و نیل به این هدف بدون همکاری جدی اشخاص و دولتها امکانپذیر نمی باشد. در کنار این که بند ز ماده ۲ اساسنامه سازمان یکی از وظایف سازمان را مرتفع ساختن امراض مسری و غیرمسری میداند با این حال اساسنامه از وجه پیشگیری غافل نبوده و علاوه بر هماهنگ نمودن تلاشهای بین المللی برای پایش بیماریهای عفونی از برنامه هایی برای پیشگیری و درمان چنین بیماریهایی حمایت میکند. براین اساس اساسنامه در ماده ۲۱ مقرر می دارد مجمع بهداشت جهانی وابسته به سازمان جهانی بهداشت ، اختیار وضع آیین نامه ها و مقرراتی را در خصوص هر عملی که باعث جلوگیری از سرایت بیماریهای خطرناک نماید می دهد. با این شرح و نظر به اینکه از نتایج تحقیقات عدیده ، حیوانی بودن منشاء بیماریهایی مانند کرونا، سارس، ابولا و ایدز منتج می شود بنابراین شایسته است سازمان جهانی بهداشت الزامات و مقررات بین المللی برای سرکوبی تجارت و فروش حیوانات وحشی به منظور مصرف انسانها وضع و به مرحله اجرا بگذارد. تاکنون اقداماتی که بدین منظور از طریق سازمانهای مزبور صورت گرفت است در حد توصیه ها و راهنمایی هایی به دولتها در خصوص تدوین استراتژی های کنترلی و پیشگیری بوده و مقررات الزام آوری که تمامی دولتها خصوصاً کشورهای هدف را ملزم به پیروی از چارچوب های مصوب نماید وضع نشده است. و یا موارد محدود مقررات قانونی در این زمینه از ضمانت اجرایی لازم برخوردار نیستند. در سال ۲۰۱۳ مجمع جهانی بهداشت و درمان برنامه اقدام جهانی برای پیشگیری و کنترل بیماریها را ارائه داد که برای کشورهای عضو راهنماییهایی برای سیاستگذاری دراین زمینه ارائه می دهد. همچنین در نوامبر ۲۰۱۴ سازمان جهانی بهداشت بطور مشترک با سازمان فائو دومین کنفرانس بین المللی تغذیه را برگزار نمود . در این کنفرانس اعلامیه روم درمورد تغذیه و چارچوب اقدام را تصویب نمود که مجموعه ای از گزینه ها و استراتژی ها برای ترویج رژیم غذایی سالم و ایمن پیشنهاد می کند.

نتیجه گیری:

با توجه به روند چشمگیر جهانی شدن و ادغام فرهنگ های ملی در فرهنگ جهانی و بسط و توسعه روزافزون ارتباطات و مراودات بین المللی ، الگوهای زندگی ، هنجارها و ناهنجاریهای بشری در هر نقطه ای از دنیا در سایه توسعه ارتباطات، به سرعت از نقطه ای به نقطه دیگر جهان شیوع پیدا می کند . به بیان روشن تر اتفاقات و رخداد های سوء در هر نقطه ای از دنیا به سهولت ممکن است سرنوشت مردم را در نقطه دیگری از دنیا تحت الشعاع قرار دهد. بر این اساس شایسته است مجامع بین المللی و در رأس آنها سازمان ملل متحد با درک آثار سوء و احتمالی بحرانهایی مانند اپیدمی و پاندمی بیماریهای خطرناک و مسری به عنوان تهدیدی برای آینده بشریت و با استفاده از تجربه مشترک بیماریهای مسری فراگیر در طول تاریخ و خصوصا دهه های اخیر ، از طریق ساز و کارهای قانونی و ارائه توصیه و راهنمایی به دولتها عبور نموده و نسبت به تدوین و اعمال الزامات موثر و پیشگیرانه سختگیرانه ای در مورد مقابله با مواردی مانند تجارت ، فروش حیوانات وحشی و رژیم های غذایی خطرناک و نامأنوس با طبیعت انسانها ، اقدام نماید.

پیشنهادات:

- ۱- اجرایی کردن یک برنامه راهبردی و منسجم بر اساس چارچوب فنی، جامع و نظام مند برای مقابله با رژیم های غذایی خطرناک در جهان
- ۲- اتخاذ راهکارها و سیاستها و تعریف استانداردها و مقررات الزام آور بین المللی از طرف سازمانهای تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد به منظور مقابله و سرکوبی تجارت غیرقانونی حیوانات وحشی
- ۳- ادغام قوانین و سیاستهای بین المللی بهداشتی در قوانین ملی، و مسئولیت پذیری دولتها در قبال تعهدات ناشی از موافقتنامه های بین المللی بهداشتی در زمینه منع تجارت حیوانات وحشی
- ۴- الزام دولتها به پذیرش هنجارهای بین المللی فراتر از سیاستها و فرهنگهای ملی

منابع و مآخذ:

- 1-Singer, Peter & Paola, cavalieri.the two darksides of covid 19. Project syndicate,2020
- 2-Standaert , Michael , Aljazeera,24 March2020
- 3-Sung-Ching ,Wu,Yi-Chi, Yu, Jiun,The Outbrek of COVID-19 : An Overview,Journal of the Chineas Medical Association,March2020,Volume83-Issue3-p 217-220
- 4- <http://www.peasfull dumpling.com/china passed new law that permanently bans-Iga Kazmierzak.march31/2020>
- 5- <http://www.who.int/health.topics/coronavirus/recommendation to reduce risk of transmittion of emerging pathogens from animals to human live animal market,2020>
- 6- <http://www.yjc.ir/fa/news/4758.71>
- 7- <http://www.militarymed.ir,2020>
- 8- <http://Firoozar.iums.ac.ir/content/16984,2019>
- 9- <http://www.who.int/health.topics/coronavirus/recommendation to reduce risk of transmittion of emerging pathogens from animals to human live animal market,2020>
- 10- <http://aljazeera.com/news/2020/03/illegal wildlife trade>
- 11- <http://newsroom.wcs.org/newsrelease/wcs statement and analysis on the chia government decision prohibiting trade and consumption of wildlife animals>
- 12- <http://www.livescience.com/13 animals to human diseases kill 2.2 milion people year-jeanna bryner. Edition in chief july06.2012>